

KEDVES HALLGATÓIM!

Válogatás a Magyar Rádió
Édes anyanyelvünk című
műsorából

Válogatta és szerkesztette:
KÖVESDY ZSUZSA

ISBN 963 9372 52 8

© A szerzők: Balázs Géza, Bencédy József, Deme László,
Fábián Pál, Grétsy László, Szathmári István

A kiadásért felelős
Kiss Gábor, a TINTA Könyvkiadó igazgatója
Tipográfia és borítóterv: Temesi Viola
Műszaki szerkesztő: Heiszer Csaba
Nyomás és kötés az EFO Nyomda munkája
Felelős vezető: Fonyódi Ottó

KEDVES HALLGATÓIM!

Válogatás a Magyar Rádió
Édes anyanyelviünk című
műsorából

TINTA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2003

ELŐSZÓ

Amikor tehetem, meghallgatom a magyar Rádió nyelvművelő műsorait. Ezek a műsorok jelentik a vigaszt, a kárpótlást azért a sok szenvedésért, amelyet gyakran ugyancsak a rádió okoz a magyar nyelv szabályait megsértő egyik-másik adásával. Azok a hallgatók szenvednek a nyelvi hibáktól, akiknek nagyon fontos a helyes beszéd, akik tudják, hogy a beszéd kultúra is, magatartás is. Ám a nyelvművelő műsorokat nem a nyelvérzékünkben megsértett lelkek ápolására szánták, hanem éppen azok okulására, akiknek fel sem tűnik, ha lábbal tiporják anyanyelvünk szabályait.

No persze ez túlzás. Mert így meg mintha azt mondanám, hogy a nyelvművelés a fogyatékosok kezelésére szolgál. Mondjuk inkább, hogy a nyelvművelő műsorokra, könyvekre mindenkinek szüksége van. Annak is, aki ezt még nem tudja, éppen azért, hogy megvilágosodjék és igényelje az útmutatást. De annak is, aki művelt, jól használja a nyelvet, ám egy-egy váratlan nyelvi fordulaton tanácstalanná válik. Neki is jól jön, ha nagy tudású nyelvművelő segít.

A kezemben lévő könyv juttatta mindezt az eszembe. Kövesdy Zsuzsa kitűnő válogatása a Magyar Rádióban elhangzott nyelvművelő előadásokból készült. Jó érzékkel emelte ki azokat a szövegeket, amelyek az élőbeszéd-ből írásba áttéve is megőrzik elevenségüket, érdekességüket. Mert fölöttébb érdekes beszédek ezek hallgatva is, olvasva is. Nagy kár, hogy az előadók hangja nem jöhet át az írott szövegen. Azért nagy kár ez, mert a legnagyobb merénylet, amelyet manapság lépten-nyomon elkövetnek anyanyelvünk ellen, a magyar hangsúlyozás törvényeinek megsértése. A kötet szerzői nemcsak helyesen, hanem előszóban szépen is beszélnek magyarul. Itt

ezt nem hallhatjuk. Van viszont néhány utolérhetetlen előnye a könyvnek: bármikor kézbe vehető; kézikönyvként tanácsadó; alkalmas önmagunk ellenőrzésére, és nagyon érdekes, szórakoztató olvasmány.

A szemelvények olvasása közben szinte ellenállhatatlan csábítást érzünk, hogy magunk is felidézzük, bemutassuk a nyelvi zavarok, hamis, téves megnyilatkozások példáit. Nekem is akadna jó néhány, de ezektől megkímélem az olvasót. Valamire azonban mégis szeretnék kitérni. Említettem, hogy a beszéd magatartás is. A nyilvános, közéleti szereplésben ez különösen megfigyelhető. A szónok, az előadó, a hozzászóló szavaiból elég gyorsan fel lehet ismerni, kivel van dolgunk. Aki körülményesen, bürokratikus kifejezésekkel, felkapott – sok mindenre használt – divatszavakkal fejezi ki magát, máris elárulta, hogy híján van a magvas mondanivalónak, avagy éppen rejtegetni akarja gondolatait. Az ilyen előadót nem tartom felelős embernek. „A meg nem gondolt gondolat” kifejezési eszközei között manapság diadalmaskodik a *forrás* szavunk. Ma már semminek nincs oka, nincs eredete, kezdete, csak forrása van. Ma már nincs pénz, csak forrás van. Ebből aztán a leghetlenebb képzavarok keletkeznek. Valamilyik rádióriportban mondja a nagyvállalat vezérigazgatója: „Jövő évben (jövőre?!) úgy ruházhatunk be (sic!), hogy sziklaszilárd források állnak rendelkezésünkre.” – Ez nem gúnyrajz, valóban elhangzott. Rágondolni sem jó, miként beszél ez az ember több száz alkalmazottjával. El tudom képzelni, hogyan fogalmaz, amikor az igazgatótanácsnak írásos beszámolót készít.

Az elrettentő példákat vég nélkül lehetne idézni. A kötetben ezek szép számmal megtalálhatók. Megemlítek még egy jelenséget, amelyről a válogatásban is sok szó esik. Ez a vonatkozó névmások könnyelmű használata. Megdöbentő, hogy művelt emberek, köztük néha írók

is, milyen bántóan rúgják fel a vonatkozó névmások alkalmazásának szabályait. Legtöbbször közönséges figyelmetlenségből.

Ennek a könyvnek a kiadása a Tinta Könyvkiadó mérész vállalkozása. Bátorságuk alapja, hogy olyan nagyszerű művek kiadásával szereztek tapasztalatokat, mint egyebek közt a Magyar szókincstár; Grétsy László: A mi nyelvünk című kötete. Ez a mostani válogatás méltán sorakozik az említett könyvek közé.

Tisztelet a kötetben szereplő szerzőknek, hogy előszóban és írásban egyaránt szelíden, tapintattal mutatnak rá nyelvi gyarlóságainkra. Annak sem kell szemlesütve járnia, aki olvasás közben felfedezi önnön hibáit, műveltségbeli hiányait. Biztatást kap önmaga meghaladására. A kajánok pedig, akik örülnek mások kárának, jól fognak szórakozni. De ők se legyenek fölényeskedő farizeusok, mert nekik is van tanulnivalójuk.

Ez a kedves könyv, nyelvünk állapotáról szólva nem borúlátásra, még kevésbé kétségbeesésre késztet, inkább bizakodásra, s hozzá tanulásra.

2002.december

Pozsgay Imre